

УДК 327 (435.9+477)

УКРАЇНСЬКО-ЛЮКСЕМБУРЗЬКІ ВІДНОСИНИ У 90-х РОКАХ ХХ ст.**Олександр Сободар**

ДУ «Інститут всесвітньої історії НАН України»

Україна, 01030, м. Київ, вул. Леонтовича, 5

e-mail: soo@i.ua

За двадцять п'ять років незалежності Україна пройшла довгий шлях у розбудові дипломатичних відносин з країнами Європи та світу. За цей час була сформована широка дипломатична мережа посольств і консульств, Україна встановила дипломатичні відносини з більшістю країн світу, розгорнула активну роботу у рамках багатьох міжнародних організацій. Характерним є той факт, що наша держава не завжди використовує всі можливості для реалізації власних інтересів. Яскравим прикладом цього є досвід українсько-люксембурзьких відносин.

Велике Герцогство Люксембург, територія якого лише втричі перевищує площу столиці України, є однією з найзаможніших держав Європи. За рівнем ВВП на душу населення країна посідає друге місце у світі. Завдяки чітко структурованому законодавству Люксембург постійно перебуває у п'ятірці фінансових центрів Європи за різними індексами. Ще у 1957 р. країна разом з іншими європейськими державами підписала Римський договір про створення ЄС. Враховуючи дружні відносини з державами-сусідами, представники цієї країни гідно обіймають найвищі посади в ЄС. Слід зазначити, що частина європейських інституцій розміщується на території Герцогства.

На початку 1990-х років, коли розпався комуністичний блок, Люксембург позитивно ставився до розширення ЄС на Схід і поглиблення співробітництва Схід-Захід. Уряд Люксембургу вважав, що ЄС понесе більші політичні й економічні втрати від можливого нерозширення, та закликав держави ЄС до надання допомоги молодим європейським демократіям в їхніх трансформаціях від тоталітарного режиму до демократичного суспільства. За таких умов Україна повинна була активно розвивати відносини з цією країною задля втілення власних євроінтеграційних устремлень.

Мета статті – розкрити українсько-люксембурзькі відносини у 90-х рр. ХХ ст., коли наша держава мала більш-менш рівні можливості разом з іншими посткомуністичними країнами для вступу в ЄС; виокремити основні

напрями двостороннього співробітництва, дослідити чинники, які гальмували розбудову двосторонніх відносин. Ця проблема не втрачає своєї актуальності у зв'язку з тим, що Україна продовжує реалізацію давньої мети стати членом ЄС. Відзначимо, що українсько-люксембурзьким відносинам у вітчизняній науковій літературі приділено недостатньо уваги. Загалом про Люксембург є побічні згадки, коли мова йде про країни Бенілюксу або у рамках досліджень інтеграційних процесів на європейському континенті. Проблеми двосторонніх відносин українські науковці мало приділяють уваги, що викликано розмірами країни та недооцінкою її політичної ролі у прийнятті рішень всередині ЄС. Загалом українсько-люксембурзькі відносини розглядалися у працях А. Кудряченка [1], С. Віднянського [2], В. Резникова [3]. Варто відзначити, що у російській науковій літературі Люксембургу приділяється набагато більше уваги, а сама держава є об'єктом дослідження у працях В. Швейцара [4], В. Кіслухіна [5], Л. Ходова [6].

Герцогство Люксембург визнало незалежність України 31 грудня 1991 р., а дипломатичні відносини були встановлені 1 липня 1992 р. Характерною проблемою перших років незалежності була обмежена кількість посольств України та їх висока завантаженість, що вплинуло на українсько-люксембурзькі відносини. Так, на посольство України у Бельгії було покладено завдання вести роботу з країнами Бенілюкс, а також забезпечувати співробітництво з ЄС та НАТО, чий штаб-квартири знаходяться у Брюсселі. За таких обставин дипломатичні відносини об'єктивно розвивалися повільно.

Зауважимо, що дотепер не відкрито посольства України у Люксембурзі (посол України у Бельгії є за сумісництвом послом у Люксембурзі), як і посольства Люксембургу в Україні (посол Люксембургу у Чехії є послом за сумісництвом в Україні й Естонії). Таку ситуацію можна пояснити складністю утримувати широку мережу посольств для невеликого Люксембургу. У той же час амбасади Герцогства

існують у Косово та Буркіна-Фасо, що вказує на слабкі політичні відносини між нашими країнами.

Політичний діалог між Україною та Люксембургом на високому рівні був започаткований 14 червня 1994 р. під час візиту до Люксембургу Президента України Л.М.Кравчука. Відзначимо, що метою поїздки стало підписання Угоди про партнерство та співробітництво між Україною та Європейськими Співтовариствами, а також їх державами-членами. У рамках цього візиту були підписані перші офіційні документи: двостороння міжурядова Угода про повітряне сполучення та Спільна декларація Президента України та Прем'єр-міністра Люксембургу.

У вищезгаданій декларації, на нашу думку, слід виділити такі ключові пункти: формування ефективної договірно-правової бази для плідних двосторонніх відносин; активізація взаємовигідного економічного співробітництва, створення належних умов для торгівлі та взаємного заохочення інвестицій; розширення освітніх, наукових, культурних, спортивних та інформаційних обмінів, співробітництво у галузі захисту та збереження довкілля; підтримка та поглиблення співробітництва України з Європейським Союзом і Радою Європи, інтеграція України у міжнародні економічні та фінансові організації.

Ідея проведення офіційних зустрічей на високому рівні у рамках євроінтеграційних процесів України належить люксембурзькій стороні. Ця ініціатива була висловлена Міністром закордонних справ Люксембургу Ж.Поосом під час зустрічі з послом України у країнах Бенілюксу В.Василенком, у лютому 1994 р. [7, арк.10-12]. Надалі така формула офіційних зустрічей у рамках співпраці з європейськими організаціями стала основною для налагодження двосторонніх відносин на високому рівні у 1990-х рр. Так, переговори лідерів обох країн – Президента України Л.Д.Кучми з Прем'єр-міністром Люксембургу Ж.-К.Юнкером відбулися на Лісабонському саміті ОБСЄ у грудні 1996 р., а після першого саміту Україна-ЄС у Києві 5 вересня 1997 р., глава Уряду Люксембургу здійснив офіційний візит до України 6-7 вересня 1997 р.

Важливим у налагодженні двосторонніх відносин був офіційний візит-відповідь Прем'єр-міністра України В.Пустовойтенка до Люксембургу у 1998 р. Тоді відбулася зустріч з Прем'єр-міністром Люксембургу Ж.-К.Юнкером, Його Королівською Високістю, намісником-представником Великого герцога

Люксембурзького, спадковим Принцом Анрі разом з Головою Палати депутатів Люксембургу Ж.Шпауцем. Під час візиту обговорювалися питання двостороннього співробітництва, євроінтеграції України та була підписана Угода про співпрацю у галузі банківської підготовки [5].

Офіційний Люксембург вважав розвиток двосторонніх дружніх, партнерських відносин вагомим внеском у розбудову нової Європи та «був адвокатом України в Європі» [8, арк.76-85]. Уряд країни розглядав Україну як вагомий чинник стабільності в Європі, а не країну, що «споживає» її. З огляду на це, була висловлена підтримка щодо отримання Україною асоційованого членства в ЄС та готовність сприяти у вирішенні питань, пов'язаних з євроінтеграцією нашої держави. Під час свого головування у Раді Європейського Союзу Люксембург підкреслював необхідність формування цілісних відносин з Україною з боку ЄС. Така позиція демонструвала зацікавленість у майбутній співпраці й усвідомлення ролі нашої держави в Європі.

Сприятливим чинником розвитку українсько-люксембурзьких відносин була відсутність проросійських настроїв у Люксембурзі у 1990-х роках. Лідери країни ставились з пересторогою до піднесення ультра націоналізму у Росії, що, на їх думку, могло нести загрозу війни. Офіційний Люксембург підтримував спільну Декларацію президентів України та Казахстану «Сучасний світ: виклики та небезпеки» від 20 січня 1994 р. Люксембурзькі політики закликали своїх партнерів уважно стежити за ситуацією у Росії та бути рішучішими у підтримці демократів і прихильників реформ у цій країні. Люксембурзька сторона заявляла про неприпустимість зміни кордонів у Європі. Під час розмов з українськими колегами Міністр закордонних справ Люксембургу Ж.Поос заявив, що його уряд чітко дав зрозуміти керівництву Росії, що умовою входження Росії до європейських структур, зокрема її участі у Раді Європи, є повага до територіальної цілісності нових незалежних держав [7, арк.10-12]. Таким чином, ця невелика країна не тільки виступала за територіальну недоторканність України, але й підтримувала нашу державу під час загострення ситуації навколо Криму на початку 1990-х рр.

Попри проукраїнську позицію для Люксембургу були характерні такі ж сумніви щодо України, як і в більшості європейських країн у 1990-х роках. Велике занепокоєння викликала проблема ядерного статусу та невизначеність

ситуації з Чорнобильською атомною електростанцією. Якщо питання ядерного роззброєння мало залежало від цієї країни з об'єктивних причин, то у вирішенні проблеми Чорнобиля Люксембург взяв безпосередню участь. Після низки переговорів з Україною люксембурзька сторона збільшила внесок у фінансування об'єкта «Укриття» з 200 тис. доларів США до 2,5 млн. екію (близько 3 млн. доларів США). Виділяючи фінансову допомогу, Люксембург на власному прикладі намагався переконати інші країни ЄС, що проблема Чорнобиля має міжнародне значення та Україна сама не у змозі її подолати. Офіційний Люксембург підкреслював, що допомагає у межах своїх ресурсів і має бажання опинитись у числі повноправних донорів, якими у майбутньому стали б інші країни Європи.

У відносинах обох країн існували і проблемні питання. У зовнішній політиці Люксембургу особливе місце посідає ЄС. Його діяльність віддзеркалюється на зовнішню політику цієї країни. У 1998 р. Ж.-К. Юнкер висловив незадоволення відносинами Україна – ЄС. Глава Уряду Люксембургу заявив, щоб Україна дипломатично, але наполегливо висувала перед ЄС власні вимоги. На переконання Ж.-К. Юнкера, ЄС мав розробити власну стратегію щодо України, враховуючи її геополітичне положення в Європі [8, арк. 76-85].

Люксембург позитивно розглядав підписання Угоди про партнерство та співробітництво між Україною та ЄС. Попри відсутність у 1990-х рр. на порядку денному питання про асоційоване членство України, Ж.-К. Юнкер обґрунтовував необхідність його підняття у найкоротші терміни з нашого боку, зокрема під час переговорів з міністрами закордонних справ ЄС на засіданні Ради з питань співробітництва між Україною та ЄС. «Відповіді сьогодні чи завтра не буде, – заявив Ж.-К. Юнкер, – але необхідно, щоб країни ЄС почали обговорення цього питання» [8, арк. 76-85].

Візити Ж.-К. Юнкера та В. Пустовойтенка залишилися єдиними вагомими прикладами налагодження діалогу між обома країнами на вищому рівні у ХХ ст. Зауважимо, попри такі короткі візити українська сторона домоглася значної, наскільки це було можливо на той час, підтримки Люксембургу у питанні євроінтеграції. Більше того, представники Герцогства у 1990-х рр. під час зустрічей визнавали, що Україна у майбутньому стане членом ЄС. Заступник керівника директорату міжнародного економічного співробітництва Ж. Фабер зазначав, що попри наявні проблеми двосторон-

нього співробітництва, варто працювати над їх налагодженням. За його словами, «Україна з часом все одно стане сусідом Європейського Союзу, а згодом і його членом» [9, арк. 56-57].

Договірно-правова база українсько-люксембурзьких відносин у 1990-х роках складалась з Угоди між Урядом України й Урядом Великого Герцогства Люксембург про повітряне сполучення (14 червня 1994 р.), Угоди між Урядом України й Урядом Великого Герцогства Люксембург про співробітництво у галузі культури, освіти, науки, молоді, спорту і туризму (2 грудня 1994 р.), Програми співробітництва у галузі культури, освіти, науки, молоді, спорту і туризму між Україною і Великим Герцогством Люксембург на 1997-1999 рр. (січень 1997 р.), Конвенції між Урядом України й Урядом Великого Герцогства Люксембург про уникнення подвійного оподаткування та попередження податкових ухилень стосовно податків на доходи і майно (6 вересня 1997 р.) й Угоди про співробітництво у галузі банківської підготовки (8 червня 1998 р.). Відмітимо, що частина з них не діяла на практиці. Так, під час візиту В. Пустовойтенка до Люксембурга у червні 1998 р. Міністр транспорту Люксембургу М. Дельво-Стерес висловила здивування, що попри укладену Угоду про повітряне сполучення, вантажні перевезення здійснюються через Амстердам.

Варто зазначити, що така незначна кількість угод викликана тим, що низка сфер підпадали під угоди, які вже були підписані у рамках співробітництва з ЄС, як Угода про партнерство та співробітництво між Україною та ЄС від 16 червня 1994 р. Також низка питань фінансово-економічної діяльності Люксембургу регулювалася у межах Бельгійсько-Люксембурзького економічного союзу. Так Угода між Урядом України та Бельгійсько-Люксембурзьким економічним союзом про взаємне заохочення та захист інвестицій від 20 травня 1996 р. регулювала відносини України та Люксембургу у цій сфері.

Економічні відносини між обома країнами протягом 1993-1996 рр. розвивалися нерівномірно. Люксембург у 1997 р. посів вісімнадцяте місце серед країн Західної Європи за обсягами торгівлі з Україною, поступившись таким країнам, як Андорра, Мальта, Гібралтар, Сан-Марино та Монако. Обсяги торгівлі з Люксембургом становили 0,02% від загальних обсягів торгівлі України й 0,11% від обсягів торгівлі України з країнами Європи.

Стан торговельно-економічних відносин України з Люксембургом характеризується

такими показниками (за даними Держмитс-лужби України, тис. дол. США):

Показники	1993 р.	1994 р.	1995 р.	1996 р.	1997 р.
Експорт товарів	24117	5377	4169	170	3569
Імпорт товарів	827	363	1216	10407	2435
Сальдо	23290	5014	3953	-10237	1689
Експорт послуг	-	55.7	215.5	949.3	1138.5
Імпорт послуг	-	-	13.1	3.3	106.1
Сальдо	-	55.7	202.4	946.0	1032.4

Починаючи з 1993 р., обсяг українського експорту повільно зменшувався. У 1997 р., згідно зі статистичними даними, спостерігалось зростання експорту послуг, що дозволяло б стверджувати про поліпшення економічних відносин між обома країнами. У той же час, Міністерство економіки України зазначало, що Люксембург – країна з добре розвинутою банківською системою, тому її часто використовують для здійснення експортних операцій до третіх країн. При недосконалій системі обробки статистичних даних зовнішніх торговельних операцій, експорт зараховувався країні-платнику, а не країні-призначення. Тому можна стверджувати, що реальні показники товарообігу були значно меншими.

Варто відзначити високий показник реекспорту товарів у Бельгії через Люксембург. Це пояснюється податковою політикою цієї країни для транснаціональних і холдингових угруповань, а також наявністю потужної переробної бази. Так, упродовж 1995-1997 рр. зростає обсяг перероблення моллюсків і креветок у Західному регіоні України, імпортованих на давальницьких умовах бельгійськими компаніями, інкорпорованими у Люксембурзі. Така ж ситуація була з реекспортом через фармацевтичні люксембурзькі компанії [8, арк. 51-56].

Загалом до України завозились такі товари, як пластмасові покриття, іграшки, лікарські засоби, плити, листи, плівки, фольга, вироби з каменю або інших мінеральних речовин, шини, устаткування для обробки гуми або пластмас, сульфіти. Україна експортувала берилій, хром, германій, ванадій, галій, гафній, запчастини й устаткування для автомобілів, ячмінь, пиво.

Така структура експорту-імпорту, на нашу думку, вказує на слабкі торговельні відносини. У зв'язку з розвинутою металургійною галуззю Люксембург імпортував для власних потреб залізну руду, вугілля, кокс. Проте в експорті України до Люксембургу ці товари практич-

но були відсутні, хоча могли б становити значний відсоток. Можна стверджувати, що структура товарообігу між двома країнами мала вкрай хаотичний характер, а суб'єкти підприємницької діяльності були мало обізнані з можливостями обох країн. Міністерство закордонних справ намагалося вплинути на ситуацію. У листі МЗС України від 5 травня 1994 р. до Посольства у Брюсселі наводився повний список товарів для експорту з України з метою зацікавити ділові кола країн Бенілюксу [10, арк. 20]. Попри це у доповідній записці Міністерства зовнішньоекономічних зв'язків і торгівлі України перед візитом В. Пустовойтенка у 1998 р. згадується та сама проблема – «існує нагальна необхідність у здійсненні заходів, які б сприяли ознайомленню підприємницьких структур з ринками двох країн» [8, арк. 51-56].

На відміну від товарообігу у сфері інвестицій існувала позитивна динаміка. За даними Держкомстату України станом на 1 січня 1996 р. на території України діяло 3 підприємства з люксембурзькими інвестиціями, у т.ч. 2 спільних підприємства (СП), станом на 1 січня 1997 року – 8 підприємств, у т.ч. 6 СП. Вже у 1998 р. на території України діяло 18 підприємств, де були інвестиції з Люксембургу, у тому числі 8 СП. Серед усіх підприємств успішно діяв Перший український міжнародний банк (ПУМБ).

Основна частка інвестицій Люксембургу надійшла у такі галузі, як внутрішня торгівля – 39,1% (2338,79 тис. дол. США), фінанси, кредит, страхування, пенсійне забезпечення – 30,4% (1820,00 тис. дол. США), сільське господарство – 19,4% (1160,14 тис. дол. США), чорна металургія – 5,3% (320,00 тис. дол. США) від загального обсягу інвестицій з Люксембургу в Україну. Загальний обсяг інвестицій з України у Люксембург на початку 1998 р. становив 6 тис. дол. США [9, арк. 56-57]. Варто зазначити, що розвиток економічного співробітництва між Україною та Люксембургом розглядався як важливий фактор сприяння успішному розвитку процесу інтеграції України в ЄС.

Показовою складовою двосторонніх відносин є співробітництво у галузі науки й освіти. У випадку з Люксембургом існували обмеження через невелику кількість навчальних закладів. На початку 1990-х років у Люксембурзі працювало 25 ліцеїв і не було жодного вищого навчального закладу з повним циклом навчання. На території Герцогства діяли дві великі державні наукові установи, а саме Центр гуманітарних наук при Університетському центрі та Центр нових технологій при Вищому технологічному інституті. В Університетсько-

му центрі студенти навчалися перші два роки, здобуваючи базову загальноосвітню підготовку. Подальшу освіту студенти здобували у бельгійських або німецьких університетах. Основним предметом викладання у зазначеному Центрі були іноземні мови. За таких обставин, співпраця у сфері науки й освіти обмежилась реалізацією Угоди про співробітництво у галузі банківської підготовки від 8 червня 1998 р.

Варто відзначити, що ні Міністерство освіти України, ні Національна академія наук України наукове та науково-технічне співробітництво з установами Люксембургу на той час не здійснювали. Лише наприкінці 1990-х років Державний дослідницький центр імені Анрі Тюдора виявив зацікавленість у встановленні зв'язків з установами НАН України у галузі інформатики [8, арк. 68].

Під час офіційного візиту В. Пустовойтенка у червні 1998 р. до Люксембургу розглядалося питання співпраці в аерокосмічній галузі. Активна участь Люксембургу у розвитку європейських космічних програм розглядалась як один із перспективних напрямів майбутнього співробітництва наприкінці ХХ ст. На запитання Прем'єр-міністра України В. Пустовойтенка щодо можливостей і готовності інвестування Європейським Товариством Супутників в Україну генеральний директор цієї організації Р. Бауш відмітив, що досвід України у космічній галузі представляє інтерес, і підтвердив зацікавленість в інвестиціях в українські ракетносії та супутники, а також у наземній інфраструктурі прийому телебачення через супутник. На його думку, обидві країни також мали інтерес у використанні орбітальної позиції та частот [8, арк. 76-85].

Культурне співробітництво розвивалось непослідовно, але його результати позитивно вплинули на двостороннє співробітництво. У 1993 р. на міжнародному конкурсі артистів балету у Люксембурзі провідна солістка Дніпропетровського театру опери та балету Г. Дорош з партнером А. Ахметовим виграла золото Гран-прі. Вона виконала па-де-де з балетів «Дон-Кіхот» і «Корсар». Аудиторія була настільки вражена, що за словами преси, «публіка у Люксембурзі влаштувала українській балерині овацію» [8, арк. 36-39].

У наступні роки відбулося певне послаблення у взаємовідносинах у сфері культури. Так, у 1994 р. спільних мистецьких акцій не було, а у серпні 1995 р. єдиною знаковою подією, за даними Міністерства культури України, стала урочиста церемонія відкриття Почесного консульства України у Великому Герцогстві

Люксембурзькому.

Починаючи з 1996 р., культурне співробітництво розвивається дещо активніше. Молоді українські художники П. Бевз, О. Литвиненко та П. Лебединець отримали почесний приз журі на Міжнародній виставці «Д'Арт Контемпорайн» (D'Art Contemporain), що проходила з 29 вересня по 2 жовтня у Ніцці (Франція). Після цього їхні роботи, створені у рамках реалізації проекту «Ет Цаєтера» (Et Caetera), експонувалися у Люксембурзі.

У січні 1997 р. була підписана Програма співробітництва у галузі культури, освіти, науки, молоді, спорту і туризму між Україною та Великим Герцогством Люксембург на 1997-1999 рр. Зазначимо, що її реалізація дозволила б посилити співпрацю між обома країнами та сприяла б налагодженню діалогу в інших сферах, але Верховна Рада України не ратифікувала цей документ.

У жовтні-грудні 1997 р. у Національному музеї історії та мистецтва Люксембурга відбулася виставка «Скарби України», яка стала знаковою подією у культурному житті Європи під час головування Люксембургу в ЄС. На ній було представлено більше ніж 200 експонатів Музею історичних коштовностей України від І тисячоліття до н.е. до початку ХІХ ст., зразки культури киммерійців – перших племен на теренах сучасної України, датовані початком І тис. до н.е. – та кочових племен – скіфів, які проживали у VII-VIII ст. до н.е. Великий розділ виставки був присвячений Середньовіччю та Новому часу. Для огляду були представлені ювелірні вироби східних слов'ян VI-VIII ст. і періоду Київської Русі IX-XIII ст., культові предмети XVI-XVIII ст., а також предмети зі срібла, які відтворюють багатогранне мистецтво України.

Виставку відкрили Міністр культури Люксембургу Е. Хенніко-Шопгес і Міністр культури та мистецтв України Д. Остапенко, що підкреслює важливість цієї події для української сторони. Засоби масової інформації Люксембургу широко висвітлювали матеріали про виставку. У них зазначалося, що Люксембургу поталанило у тому, що ці неоціненні скарби світової культурної спадщини, які за престижем можна порівняти з доколумбівським та єгипетським золотом, були виставлені для огляду у Великому Герцогстві [8, арк. 36-39].

Загалом українсько-люксембурзькі відносини у 1990-х роках можна охарактеризувати як непослідовні з боку української сторони. Уряд Люксембургу позитивно ставився до України та зробив низку кроків для поліпшення відносин між обома країнами, що сприяло

налагодженню діалогу України з ЄС. У той же час, з боку України проявлялася недалекоглядність відносно Люксембургу, особливо щодо його ролі в ЄС-15 у 1990-ті рр. Така позиція негативно вплинула на реалізацію української євроінтеграційної політики у той період. На наш погляд, більш визначальною у розбудові двосторонніх відносин на політичному рівні була позиція не української, а люксембурзької сторони. Однак за таких умов, співпраця у гуманітарній сфері сприяла поліпшенню політичного діалогу, який часто не знаходив відповіді або гальмувався з боку української сторони.

ДЖЕРЕЛА ТА ЛІТЕРАТУРА:

1. Україна в Європі: пошуки спільного майбутнього / Керівник авторського колективу і наук. ред. д.і.н., проф. А.І. Кудряченко. – К.: Фенікс, 2009. – 544 с.

2. Зовнішня політика України в умовах глобалізації. Анотована історична хроніка міжнародних відносин (1991-2003) / Відп. ред. С.В. Віднянський. – К.: Генеза, 2004. – 616 с.
3. Резніков В.В. Зовнішньоекономічне співробітництво України з країнами Бенілюксу: економічно-дипломатичний аспект / В.В. Резніков // Ефективна економіка. – 2015. – № 5 – С. 35-43.
4. Государства Альпийского региона и страны Бенилюкс в меняющейся Европе / Под ред. В.Я. Швейцер – М.: «Весь Мир», 2009. – 544 с.
5. Кислухин В.А. Правовое регулирование деятельности полиции Люксембурга по реализации государственной антинаркотической политики / В.А. Кислухин // Юридическая наука и практика: Вестник Нижегородской академии МВД России. – 2014. – № 2 – С. 86-90.
6. Ходов Л.Г. Экономическое состояние и проблемы Великого герцогства Люксембург / Л.Г. Ходов // Российский внешнеэкономический вестник. – 2006. – № 6 – С. 15-23.
7. Галузевий архів Міністерства закордонних справ (далі – ГА МЗС), ф.8, оп.94, спр.22, арк.78.
8. ГА МЗС, ф.1, оп.5, спр.9565, арк.238.
9. ГА МЗС, ф.1, оп.5, спр.9736, арк.200.
10. ГА МЗС, ф.8, оп.94, спр.21, арк.218.

Сободар Олександр Українсько-люксембурзькі відносини у 90-х роках ХХ ст.

У статті розкрито стан співпраці України з Великим Герцогством Люксембург у політичній, економічній, науковій і культурній сферах у 90-х рр. ХХ ст. Досліджено становлення українсько-люксембурзьких відносин у перші роки незалежності України. Виокремлено чинники, які обтяжували співпрацю між обома країнами. Особлива увага приділяється українсько-люксембурзьким відносинам у контексті перспектив України в інтеграційних процесах на європейському континенті.

Ключові слова: Україна, Велике Герцогство Люксембург, євроінтеграція, співпраця, відносини

Сободар Александр Украинско-люксембургские отношения в 90-х годах ХХ в.

В статье раскрыто состояние сотрудничества Украины с Великим Герцогством Люксембург в политической, экономической, научной и культурной сферах в 90-х гг. ХХ ст. Исследовано становление украинско-люксембургских отношений в первые годы независимости Украины. Выделены факторы, которые обременяли сотрудничество между обеими странами. Особое внимание уделяется украинско-люксембургским отношениям в контексте перспектив Украины в интеграционных процессах на европейском континенте.

Ключевые слова: Украина, Великое Герцогство Люксембург, евроинтеграция, сотрудничество, отношения

Sobodar Olexandr The Ukrainian-Luxembourg relations in the 1990s years

The paper reveals cooperation between Ukraine and the Grand Duchy of Luxembourg in diplomatic, economic, scientific and cultural spheres in the 90s of the twentieth century. The formation of the Ukrainian-Luxembourg relations in the first years of Ukraine's independence was studied to highlight the main interests of Ukraine in the 90s. The issues of the Crimean status, nuclear disarmament and problem of the Chernobyl station and other factors which burden on the development of relations between the two countries were determined. Author analyses circumstance of cooperation between two countries and reasons of favourable attitude of the Grand Duchy of Luxembourg during that period. Particular attention is paid to the Ukrainian-Luxembourg relations in the context of Ukraine's prospects in integration processes on the European continent. Detailed information is given about specifics of economic cooperation during that period. The effect of Belgium-Luxembourg Economic Union on trading between Ukraine and the Grand Duchy of Luxembourg is underlined. The author explains problems of cooperation in sphere of science and education. Special attention is given to the spheres of science in which both sides showed the main interest. The major cultural events that took place in the 90s and had the most impact on relations between two countries are listed.

Keywords: Ukraine, Grand Duchy of Luxembourg, European integration, cooperation, relations

Рецензенти:

Тодоров І.Я., д.і.н., професор

Тробські Мацей, доктор габілітований, професор

Надійшла до редакції 23.05.2017 р.